Sisäministeriö LAUSUNTO SM2022-00152

MMO Krüger Kukka(SM) 21.03.2022

Viite

Asia

OSA; hallintovaliokunnan kuuleminen tiistaina 22.2. klo 12:50; E 29/2022 vp Venäjän Ukrainaan kohdistaman suurhyökkäyksen muuttoliikevaikutuksiin vastaamiseksi toteutettavista EU-toimista ja yhteisvastuusta liittyen Ukrainasta sotaa pakeneviin ihmisiin

Euroopan unionissa ja jäsenvaltioiden välillä on käynnistynyt keskustelu jäsenvaltioiden vastaanottovalmiudesta ja siitä, millä tavoin vastuuta tilapäisen suojelun piiriin kuuluvista henkilöistä voidaan jakaa jäsenmaiden kesken, mukaan lukien mahdolliset henkilöiden siirrot maiden välillä.

Käsiteltävänä olevan E-kirjelmän tarkoituksena on linjata Suomen kanta tilapäisen suojelun piiriin kuuluvien henkilöiden siirtoihin niistä valtioista, jotka ovat ilmaisseet tähän olevan tarvetta.

Tilannekuva ja keskustelu yhteisvastuusta

Jo yli 3 miljoonaa ihmistä on sodan alettua paennut Ukrainasta. Miljoonat muut ovat paenneet Ukrainan sisällä. Tilannetta seurataan tarkasti sekä EU-tasolla että kansallisesti. Kaikki Ukrainan naapurimaat ovat ilmaisseet yleisen valmiuden ottaa vastaan suuriakin määriä Ukrainasta pakenevia ihmisiä, ja ovat näin myös tehneet. Erityisesti Ukrainan EU-rajanaapurit ovat ottaneet vastaan erittäin merkittävän määrän tulijoita, esimerkiksi Puola jo noin 2 miljoonaa ja Romania noin puoli miljoonaa. Myös muut kuin Ukrainan rajanaapurit, esimerkiksi Tšekki ja Saksa, raportoivat nyt suuria määriä Ukrainasta paenneita. Vain pieni osa tulijoista on toistaiseksi hakenut turvapaikkaa tai tilapäistä suojelua, mutta suhteellisen osuuden voi arvioida pian nousevan. Myös EU:n ulkopuolisista maista Moldova on ottanut vastaan jo lähes 350 000 henkilöä.

Tähän mennessä Moldovan, Puolan ja Tšekin edustajat ovat ilmaisseet avun tarpeensa pakenevien vastaanottamisessa. Euroopan komissio on perustanut Ukrainan tilanteen tukitoimien yhteistä koordinaatiota varten viikoittain kokoontuvan erillisen yhteisvastuufoorumin (Solidarity Platform). Tällä foorumilla käyty keskustelu on liittynyt jäsenvaltioiden vastaanottojärjestelmien kapasiteettien tarkasteluun ja tiedonvaihtoon erityisesti suurimman paineen alla olevien maiden hyväksi toteutettavista tukitoimista. Myös 28.3.2022 koolle kutsutun ylimääräisen oikeus- ja sisäasioiden neuvoston aiheena on Ukrainan tilanne ja sotaa pakenevien henkilöiden vastaanotto neljästä näkökulmasta: (1) materiaali- ja taloudellinen tuki, (2) EU:n sisällä tapahtuvan siirtymisen seuranta ja koordinointi, (3) henkilöiden siirrot Moldovasta jäsenmaihin ja (4) ulkorajavalvonta ja turvallisuus.

Siirroista käydyistä keskusteluista on välittynyt vahva yhteisvastuu suhteessa kovimman paineen alla oleviin jäsenvaltioihin, ja ensi vaiheessa erityisesti EU:n ulkopuoliseen Moldovaan, jonka vastaanottokyky on jo ylitetty. Muutamat jäsenvaltiot ovat käyneet kahdenvälisiä keskusteluita tukitoimista kovimman paineen alla oleville Ukrainan EU-naapureille, ja esillä on ollut myös henkilöiden maasta toiseen liikkumisen helpottaminen. Moldova on lähestynyt kahdenvälisesti laajaa joukkoa jäsenvaltioita ja pyytänyt tukea erityisesti siirtojen muodossa. Useat jäsenmaat ovatkin päättäneet tukitoimista Moldovalle.

Suomen valmius vastaanottaa tilapäisen suojelun piiriin kuuluvia henkilöitä

Myös Suomi on mukana kantamassa vastuuta Ukrainan tilanteen muuttoliikevaikutuksista ja sotaa pakenevien ihmisten suojelemisesta ja Suomi on sitoutunut tarjoamaan tilapäistä suojelua Ukrainasta siirtymään joutuneille henkilöille. Vastuun kantaminen tarkoittaa myös, että meillä on Suomessa valmius ottaa vastaan Ukrainasta paenneita myös siirtämällä muista maista vastaanottokapasiteettimme ja valmiutemme rajoissa.

Suomeen saapuvien määrät ovat nousseet sodan ensimmäisinä viikkoina huomattavan nopeasti. Viranomaisten arvioiden mukaan maahan on saapunut ja saapuu hakemuksen jättäneisiin verrattuna moninkertainen määrä sotaa pakenevia. Erityisesti alkuvaiheessa tulijoista suurin osa on majoittunut yksityismajoituksessa sukulaistensa tai tuttaviensa luona, mutta odotettavissa on, että tulijat tarvitsevat järjestettyä majoitusta enenevissä määrin. Ukrainalaiset ovat 20.3. mennessä jättäneet Suomessa 9050 suojeluhakemusta, ja hakemusten määrät ovat olleet huomattavassa kasvussa viime viikon alusta lähtien.

Tulijamäärien voimakkaan kasvun seurauksena vastaanoton majoituskapasiteettia on nostettu noin kahdella tuhannella nykyisissä vastaanottokeskuksissa. Uusia tiloja kartoitetaan jatkuvasti. Tarvittaessa keskeisille maahantulon reiteille voidaan perustaa yksi tai useampia järjestelykeskuksia, joihin tulijat ohjataan hakemusten rekisteröintiä varten.

Välittömän tilanteen hoidon ohessa vastaanottojärjestelmässä on varauduttava tilanteen muuttumiseen myös muiden kuin ukrainalaisten hakijoiden osalta ja ylläpidettävä reagointikykyä mahdollisten uusien muuttoliikereittien aktivoitumisen varalta.

Suomen kanta tiivistetysti

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen, joka on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus. Suomi kantaa osana unionia vastuunsa Ukrainan tilanteen muuttoliikevaikutuksista ja erityisesti sotaa pakenevien ihmisten suojelemisesta. Suomi on sitoutunut tarjoamaan tilapäistä suojelua neuvoston täytäntöönpanopäätöksen ja sitä täydentävän valtioneuvoston päätöksen piiriin kuuluville henkilöille.

Osana EU:n jäsenvaltioiden yhteisiä toimia sotaa pakenevien ihmisten auttamiseksi Suomella on valmius ottaa vastaan tilapäisen suojelun piiriin kuuluvia henkilöitä myös siirtämällä muista maista sen mukaisesti, miten Suomen vastaanottovalmius ja sen ylöspäin skaalaus mahdollistavat. Valtioneuvostossa arvioidaan tilannetta kuukauden kuluttua ja tarvittaessa aiemmin, jos tilannekuvassa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

LIITTEET

Asiasanat	muuttoliike, Ukraina
Hoitaa	**SM, UM**
Tiedoksi	EUE, OKM, PLM, TEM, VM, VNK